Anestezi Dergisi 2014; 22 (1): 1 - 2

EDİTÖRDEN / EDITORIAL

"EMEĞE SAYGI VE ONUR"

Hasta bilgilendirme konusu ile ilgili çalışma yaparken bir hastanenin web sayfasında, bu konudaki bir konferansım için hazırlayıp sunduğum slaytların tamamının, adımın olduğu ilk slaytın çıkarılıp kullanıldığını gördüm. İletişim adresine; adımın bulunduğu ilk slaytı da kullanarak, tüm slaytlarımı kullanabileceklerini bildirdim. Geri dönüş olmadı ve birkaç gün içinde sunu web sayfasından kaldırıldı. Bir süre sonra slaytlarım önceki şekli ile kullanıma açıldı. Aynı mesajı yine gönderdim. Ve, sunum web sayfasından kaldırıldı.

Bilimsel eserin özel değerini; bir cümlesinin hazırlanmasının, kullanılmasına karar verilmesinin ne kadar deneyim, birikim ve düşünsel emek gerektirdiğini, hazırlayanlar bilir. Uğraşmak, kendi üslubuyla özgün bir cümle kurmak yerine; hazır basılmış makalelerden cümleleri olduğu gibi alıp kullananlar da bulunmaktadır. Bu yaklaşım, en hafif tanımlamasıyla ***"emek hırsızlığı"*** olarak değerlendirilebilecek bir ahlaksızlık türüdür. Bu "ahlaksız kolaycılık" dünyada yıllarca ilgi görmüştür. Dergi editörlerinin, danışmanlarının, bire bir bu "aynılık"ları bulmaları olanaksızdı. Günümüzde, hangi cümlenin hangi yayından alındığına kadar detay bilgi verebilen, emek hırsızlıklarının yakalanmasını sağlayan bilgisayar programları ***(www.ithenticate.com)*** geliştirildi.

Zaman zaman uluslararası dergilerde çok değerli, özgün araştırma yazılarından bazılarının yayınlandıktan sonra, bazan çok basit cümle aktarımları nedeniyle dahi olsa, dergi editörlerince fark edilmesiyle geri çekilerek, editörün yazısıyla tüm okurlara duyurulduğunu görmekteyiz. O yazar için de, ülkesi için de çok aşağılayıcı, küçük düşürücü, ne kadar acı bir durum.

"Emek hırsızlığının" genel kabul gören tanımı ***"Aşırmacılık (bilimsel alıntı sahtekarlığı, intihal, plagiarism); bir başkasına ait olan fikrin, buluşun, araştırma sonuçlarının veya araştırma ürünlerinin bir bölümünün ya da tümünün, hatta kitapların tümünün ya da bir bölümünün kaynak gösterilmeksizin istemli olarak kopya ya da tercüme edilip yazarın kendi üretimi imiş gibi gösterilmesidir."*** (1)

Binsekizyüzlü yılların sonlarında dikkat çekmeye başlayan "bilimsel yayınlarda aşırma"dan; geçen yüzyıldan başlayarak, ulusal, uluslararası kurumlar, yasalar ve yönetmeliklerle; hem bilgilendirme ve yönlendirme, hem de ceza uygulamalarıyla, caydırılmasına çalışılmaktadır. Yayın etiği ile sorunların önlenmesine yönelik uluslararası yol gösterici girişimlerden; hem eğitici-öğretici, hem de olumsuzlukları değerlendirici, tanımlayıcı ve kural koyarak yol gösterici kurumlardan biri, "Uluslararası Tıp Dergileri Editörleri Kuruludur (International Committee of Medical Journal Editors-ICMJE)".

Bu çerçevede yurdumuzda bu konuya yönelik uygulamaları; YÖK'ün yönerge, yönetmelikleri, TTB'nin kuralları ve Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun ilgili hükümlerini kısaca gözden geçirmede yarar vardır:

Yükseköğretim Kurulu, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi(2) **Yayın Etiğine İlişkin Temel İlkeler;** ***Madde 6-b)*** *"Bilimsel yayınlarda bir çalışmadan yararlanırken, bilimsel atıf kurallarına uygun olarak kaynak gösterilir."* demektedir. ***Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler*** arasında ***"Madde 8(1)"*** de *"a) İntihal"* tanımlanmış olup, bu eylemi yapanlara idari işlemler sürecinde; ***"Madde 12(4)*** *… Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı gerekli adli ve idari işlemleri başlatır."* Bu aşamada şikayetin geri alınması durumunda da, ***"Disiplin işlemleri; Madde 13(2)*** *… asıl müellifin rıza göstermesi ilgilileri sorumluluktan kurtarmaz."* Ve ***"Zamanaşımı; Madde 14(1)*** *İntihal ve sahtecilik şeklindeki etik ihlallerinde inceleme başlatılması herhangi bir süre sınırlamasına tabi değildir."*

Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliği;(3) "Madde 11. …a) Üniversite öğretim mesleğinden çıkarma cezasını gerektiren fiil ve haller şunlardır:…3)Bir başkasının bilimsel eserinin veya çalışmasının tümünü veya bir kısmın kaynak belirtmeden kendi eseri gibi göstermek."

Doçentlik Sınav Yönetmeliği(4) *ÜÇÜNCÜ BÖLÜM, Disipline Aykırı Fiiller, Doçentlik Sınav Komisyonu;* ***İntihal ve disipline aykırı diğer füllerin işlendiği iddiası;***

Çıkar çatışması/*Conflict of Interest*: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir./ *Authors do not report any conflict of interest.*
Yazışma Adresi (Correspondence):
Dr. M. Erdal Güzeldemir, Gülhane Askeri Tıp Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi
e-posta (e-mail): erdalguzeldemir@yahoo.com

MADDE 7 – (1) *Eser incelemesi yapan jüri üyeleri, başvuru dosyasında yer alan herhangi bir eserde intihal olduğunu tespit ederse, durum bir raporla Üniversitelerarası Kurula bildirilir. İntihal iddiası ile ilgili olarak bir karar verilinceye kadar, Üniversitelerarası Kurul doçentlik başvurusu ile ilgili herhangi bir işlem yapmaz. …(3) İntihal iddiası ile ilgili olarak yükseköğretim disiplin mevzuatına göre işlem yapılır. …(5)* ***İntihal iddiasının doğru olduğunun tespiti halinde, aday yaptığı doçentlik başvurusunda başarısız sayılır. Adayın idarî, cezaî ve hukukî sorumluluğuna ilişkin hükümler saklıdır.***

TTB Hekimlik Meslek Etiği Kuralları(5)

"Yayın Etiği, Madde 44*-Hekim, araştırma verilerini değerlendirirken ve yayına hazırlarken bilimsel gerçekleri yansıtmalıdır. …* ***Kaynak göstermeden ve izin almadan başkalarına ait veriler, olgular ve yazılı eserler kullanılamaz."***

"Disiplin Kovuşturması; Madde 46*-Hekimler bu kurallar bütünü hükümlerine aykırı davranışlarda bulunduklarında, 6023 Sayılı Türk Tabipleri Birliği Yasası'na göre tabip odaları yönetim kurulları tarafından onur kurullarına sevk edilirler. Hekimlerin disiplin soruşturmasına uğraması, haklarında ayrıca hukuki veya cezai takibat yapılmasına engel değildir."*

Türk Tabipler Birliği Disiplin Yönetmeliği; "Madde. 5.i: *... kaynak göstermeden veya izin almadan başkalarına ait verileri, olguları veya yazılı eserleri kullanmak ve benzeri suretle bilimsel yayınlarda yayın etiğine aykırı davranmak. Bu maddeye göre kusurlu bulunanlar hekimler için,* ***15 günden 6 aya kadar meslekten men…"***

İdari işlemlerden başka, hukuk yönünde yasal tanımlama ve yaptırımlar da ***Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu***'nda(6) yasalaşmıştır. *"Aşırma"* suçu ile ilgili bölümler; ***"B) Ceza davaları: I–Suçlar:*** *1.Manevi, mali veya bağlantılı haklara tecavüz, Madde 71 – (Değişik: 23/1/2008-5728/138 md.)…****2. Başkasına ait esere, kendi eseri olarak ad koyan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezasıyla cezalandırılır.*** *… 3. Bir eserden* ***kaynak göstermeksizin iktibasta bulunan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezasıyla cezalandırılır."***

Bu uğraşın temel nedeni, bilimin gelişebilmesinin temel koşulu olan, ileriye dönük yararlanılacak, geçmişte kalacak, yapılan ve yayınlananların doğru olmasının sağlanmasının gerekliliğidir. Günümüz bilim insanlarının bilime ve insanlığa karşı vazgeçilmez sorumluluğu, eldeki bilgilerin en doğru biçimde sonraki nesillere aktarılması olmalıdır.(7)

Yukarıda sunulan bilgi ve düşünceler ışığında bilimin dürüstlük temeli üzerine inşa edilmesi zorunluluğu yanında, ***"emeğe saygı"*** çerçevesinde ***"onur"***la elde edilen sevinçlerin, toplumumuzu çağdaş medeniyet düzeyine çıkarmadaki olumlu katkılarının sonuçlarını görme hakkına sahip olduğumuz kanısındayım. Günü geldiğinde, uğruna can-feda uğraş verilen, tüm ünvan ve makamlar geride kalmakta, anılan sadece onurlu bir yaşam olmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Güzeldemir M.E.: Sorularla Bilimsel Araştırmaların ve Bilimsel Yazıların Etik Açıdan Sorgulanması; Sendrom Akademik Düşünce Platformu; 2:2: Nisan 2007-6-12
2. http://www.yok.gov.tr
3. http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik//journal_content/56_INSTANCE_rsRqRmHtxKK6/10279/17706
4. http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.12828&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=
5. http://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&task=view&id=65&Itemid=3
6. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu: Kanun Numarası: 5846, Kabul Tarihi:5/12/1951, Yayımlandığı R.Gazete:Tarih:13/12/1951, Sayı: 7981,
7. Ruacan Ş.: http://www.tuba.gov.tr/tr/haberler/bilim-dunyasindan-gorusler/ 169-BILIM-VE-ETIK-Bilimsel-Yayinlarda-Etik-Ilkeler--22-Ocak-2007-24.html